

Tržišno natjecanje u transportu

UVOD U PRAVO TRŽIŠNOG NATJECANJA U INDUSTRIJI TRANSPORTA

Prva radionica
Zagreb, 24.9.2019.

Vlatka Butorac Malnar
Siniša Petrović

Uvod: Pojam i svrha tržišnog natjecanja

- Jednaka pravila za sve
 - Ipak, „quod licet lovi non licet bovi”
 - Ustavne odredbe – poduzetnička i tržišna sloboda
 - Sloboda svakoga ograničena je jednakom slobodom drugoga
- Blagostanje i dobrobit potrošača
- Smanjenje cijena, kvalitetniji proizvodi, dostupnost proizvoda i usluga, redistribucija gospodarskih izvora i bogatstva, optimalna alokacija resursa, poticanje inovacija, ravnomjeran gospodarski razvoj, poticanje zapošljavanja, opće blagostanje
- Očuvanje unutarnjeg tržišta
 - **Brojni EU i RH propisi!**
 - <http://www.aztn.hr/trzisno-natjecanje/pravni-okvir/>

Uvod: Što čini tržišno natjecanje?

- Tržišno natjecanje u širem smislu
 - Tržišno natjecanje u užem smislu
 - Pravila o liberalizaciji (čl. 106.UFEU)
 - Državne potpore (čl. 107.-109. UFEU/ Zakon o državnim potporama)
- Tržišno natjecanje u užem smislu
 - Sporazumi (čl. 101. UFEU/ 8 ZZTN)
 - Zlouporaba vladajućeg položaja (čl. 102. UFEU/ čl. 13 ZZTN)
 - Koncentracije (Uredba 139/2004/ ZZTN)

Uvod: Oblici narušavanja tržišnog natjecanja

- Sporazumi
- Zlouporaba vladajućeg položaja
- Nedopuštene državne potpore
- Koncentracije
- Kontrola ponašanja poduzetnika
- Kontrola strukture tržišta
- Kontrola ponašanja države

Pravila tržišnog natjecanja moraju se poštivati!

- Dugi i skupi postupci pred nadležnim tijelom
- Visoke novčane kazne
- Mogućnost naknadne građanskopravne odgovornost za štetu
- Mogućnost kaznene odgovornosti u nekim jurisdikcijama (npr. UK)
- Ugovori ili njegovi dijelovi su ex lege ništetni
- Postupak pred nadležnim tijelom najčešće inicira konkurent

Primjer nedavne kazne EU Komisije

PRIMJER iz EU (2018):

- Kartel pomorskih prijevoznika novih automobila, kamiona, i drugih velikih vozila (CSAV, K Line, MOL(imunitet), NYK, WWL-EUKOR) na rutama između Europe i drugih kontinenata
- 2006.-2012.
- Koordinacija cijena, podjela kupaca, razmjena podataka o elementima cijene...
- Pokajnički program + nagodba (smanjenje kazni)

KAZNA: UKUPNO 395 000 000 EUR

- CSAV: 7 033 000 EUR (35% smanjenja)
- K Line: 39 100 000 EUR (60% smanjenja)
- MOL: 0 EUR (100% smanjenja od cca 203 000 000)
- NYK: 141 820 000 (30% smanjenja)
- WWW-EUKOR: 207 335 000 EUR (30 % smanjenja)

Primjer nedavne kazne AZTN

Nema pravomoćnih odluka u sektoru transporta u kojima je izrečena novčana kazna

Presečki grupa i ostali: 1 254 000 kn (poništena odluka)

Trend?

Izvori – europski i hrvatski

- https://ec.europa.eu/competition/sectors/transport/instruments_en.html
- <https://ec.europa.eu/competition/sectors/transport/legislation.html>
- <http://www.aztn.hr/trzisno-natjecanje/pravni-okvir/>

TRŽIŠNO NATJECANJE I TRANSPORT

zajedničko tržište

zajedničko tržište i gospodarska i monetarna unija – zbog ostvarenja cilja EZ (čl. 3. UEU)

**sloboda kretanje
roba**

**sloboda
kretanje
osoba**

**sloboda
kretanja
kapitala**

**sloboda pružanja
usluga i poslovni
nastan**

pravo konkurencije
- da natjecanje na
zajedničkom tržištu
ne bude narušeno

državne potpore –
da države ne utječu
na tržišno natjecanje

**zabrana diskriminacije po
nacionalnosti (čl. 18 UFEU)**

načela europskog prava

posebne/uređene djelatnosti – prijevoz (uz elektroničke komunikacije, poštu i energetske djelatnosti)

Načela europskog prava važna za transport

- Dodijeljene nadležnosti (čl. 4. i 5. UEU; 1-4 UFEU; Protokol br 25, Izjava br. 18)
- Supsidijarnost (čl. 5 UEU, Protokol br 2)
- Proporcionalnost (čl. 5 UEU, Protokol br 2)
- Lojalno postupanje i suradnja (čl. 4 UEU)
- Nadređenost europskog prava (Izjava br 17)

Promet u UEU i UFEU

- Čl. 4/2 (g) UEU – podijeljena nadležnost
- Čl. 58/1 UFEU – sloboda pružanja usluga uređena je odredbama o prometu
- Glava VI (čl. 90 – 100) UFEU – posvećena prometu
- Čl. 170. – transeuropske mreže; u glavi XVI o transeuropskim mrežama - prometna infrastruktura – i u čl. 177 (kohezijski fondovi – u glavi XVIII o ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji)
- Implicitno – Protokol 26 (o uslugama od općeg interesa); Protokol 27 (o unutarnjem tržištu i tržišnom natjecanju); protokol 28 (o ekonomskoj, socijalnoj i teritorijalnoj koheziji)

Članak 14. UFEU

Ne dovodeći u pitanje čl. 4. UEU ili čl. 93., 106. i 107. UFEU, a s obzirom na značenje koje **usluge od općeg gospodarskog interesa** imaju kao dio zajedničkih vrijednosti Unije, kao i na njihovu ulogu u promicanju socijalne i teritorijalne kohezije, Unija i države članice, svaka u okviru svojih ovlasti i u okviru područja primjene Ugovorâ, vode računa o tome da se takve usluge odvijaju na temelju načela i uvjeta, osobito gospodarskih i financijskih, koji im omogućuju ispunjavanje njihovih zadataka. Europski parlament i Vijeće, uredbama, u skladu s redovnim zakonodavnim postupkom utvrđuju ta načela i postavljaju te uvjete, ne dovodeći pritom u pitanje nadležnost država članica da, u skladu s Ugovorima pružaju, naručuju i financiraju takve usluge.

PROTOKOL (br. 26)

O USLUGAMA OD OPĆEG INTERESA

Članak 1.

Zajedničke vrijednosti Unije u pogledu usluga od općeg gospodarskog interesa u smislu članka 14. UFEU-a osobito uključuju:

- ključnu ulogu i široko diskrecijsko pravo nacionalnih, regionalnih i lokalnih tijela u pružanju, naručivanju i organiziranju usluga od općeg gospodarskog interesa u najvećoj mogućoj mjeri povezanih s potrebama korisnika;
- raznolikost različitih usluga od općeg gospodarskog interesa te razliku potreba i sklonosti korisnika koje mogu proizlaziti iz različitih geografskih, socijalnih i kulturnih okolnosti;
- visoku razinu kvalitete, sigurnosti i financijske dostupnosti, jednak tretman i promicanje univerzalnog pristupa i pravâ korisnikâ.

Članak 2.

Odredbe Ugovorâ ni na koji način ne utječu na nadležnost država članica za pružanje, naručivanje i organiziranje negospodarskih usluga od općeg interesa.

POVELJA O TEMELJNIM PRAVIMA EUROPSKE UNIJE 2010/C
83/02
Članak 36.

Pristup službama od općeg gospodarskog interesa

Radi promicanja socijalne i teritorijalne kohezije Unije, ona priznaje i poštuje pristup službama od općeg gospodarskog interesa u skladu s nacionalnim zakonima i praksom te u skladu s Ugovorima.

Tržišno natjecanje i usluge od općeg ekonomskog interesa

- Čl. 106(2) UFEU
- Neutralnost sustava vlasništva (čl. 345 UFEU)
- Slobodan izbor država članica da definiraju usluge od općeg ekonomskog interesa
- Nema obveze privatizacije
- Neprimjena pravila tržišnog natjecanja mora biti proporcionalna i ne ići dalje od onoga što je neophodno

Tržišno natjecanje i usluge od općeg ekonomskog interesa

- Iznimka od pravila da se tržišno natjecanje primjenjuje
- Opći ekonomski interes
- Proporcionalnost (uloga je da se u djelatnost privuče privatni sektor, a ne da se pravila tržišnog natjecanja nikada i uopće ne primjenjuju)
- Efikasnost u pružanju usluga

Članak 106. UFEU-a

2. Poduzeća kojima je povjereno obavljanje usluga od općega gospodarskog interesa podliježu pravilima sadržanima u Ugovorima, a osobito pravilima o tržišnom natjecanju, i to u mjeri u kojoj primjena takvih pravila ne sprečava, de iure ili de facto, obavljanje posebnih zadaća koje su im povjerene. Na razvoj trgovine ne smije se utjecati u mjeri u kojoj bi to bilo suprotno interesima Unije.

Važnost ekonomije u tržišnom natjecanju

- Različite ekonomske škole determiniraju ciljeve tržišnog natjecanja, mogući i dopušteni stupanj državne intervencije
- Novi ekonomski nacionalizam
- „održivo tržišno natjecanje”
- Pojam monopola
- Oligopol
- Prirodni monopol – promet
- Čl. 49/2 Ustava RH

Prirodni monopoli /monopoli / vladajući položaj

- Osobito važno kod zlouporabe vladajućeg položaja
- Onemogućen pristup (infrastrukturi), onemogućeno obavljanje djelatnosti (isključujuća zlouporaba) ili prekomjerne cijene ili uvjeti (iskorištavajuća zlouporaba)
- Zračne luke, luke, željeznička infrastruktura
- Luka Genova (1997) – pilotiranje (cijene)
- Luka Rødby (1994) – sprečavanje izgradnje lučkih kapaciteta ili korištenje postojećih za konkurente
- Naknade za slijetanje na zračne luke (talijanske, španjolske, portugalske, finske, belgijske)
- GVG/FS (2004) – pristup željezničkoj infrastrukturi
- Baltic rail transport (2017) – ukidanje željezničke pruge

Liberalizacija i privatizacija

- Odvojeni procesi
- Povezani procesi
- Liberalizacija bez privatizacije
- Nema obveze privatizacije, no ako se provodi, ne mogu se zadržavati posebna prava države
- Zlatne dionice

Primjeri liberalizacije

- Uredba 2016/2338 (dopuna Uredbe 1370/2007) o otvaranju tržišta domaćeg željezničkog prijevoza putnika (javne usluge – PSO)
- 4 željeznička paketa (2001 – 2016)
- 3 paketa u zračnom prometu
- Uredba 1008/2008 (izmjene Uredbama 2018/1139 i 2019/2)
- Ideja liberalizacije – otvaranje tržišta
 - Zašto?

C-98/01

- the allocation of golden shares to the State cannot fall outside the scope of Treaty provisions on free movements
- Member States cannot plead their own systems of property ownership by way of justification for obstacles to the fundamental freedoms guaranteed by the Treaty
- national measures which restrict the free movement of capital may be justified by overriding reasons in the public interest, provided that they are appropriate to secure the attainment of the objective which they pursue and do not go beyond what is necessary in order to attain it

Tržišno natjecanje i regulacija

- Paralelni proces
- Isti ciljevi
- Ovisi o vrsti djelatnosti
- Regulacija u pravilu ako tržište samo ne može ispraviti nedostatke, u korist potrošača
- Regulacija je prethodna (ex ante), a tržišno natjecanje djeluje naknadno (ex post)
- Regulacija bi s vremenom trebala biti zamijenjena tržišnim natjecanjem
- Pravila tržišnog natjecanja su primarno zakonodavstvo (UFEU), regulativna pravila sekundarno (hijerarhija normi)
- Regulatori - nacionalni (HAKOM) i europski (ERA, EMSA, EASA)
- Odnos regulatora i AZTN

Ex ante regulacija

prednosti

- Sprečavanje antikompetitivnog djelovanja
- Sigurnost za natjecatelje unaprijed (stabilan pravni okvir djelovanja)
- Transparentno
- Rješavanje sporova (unaprijed se zna)
- Regulator i natjecatelji znaju što treba za regulatorni postupak – sektorski specifično

nedostaci

- Sprečava se svako djelovanje, neovisno je li konkretno negativno
- Pitanje benchmarka
- Komplicirano za regulatora, za potrošače
- Skupi i dugotrajni regulatorni postupci
- Odnos regulatora i natjecatelja

Ex post (tržišno natjecanje)

prednosti

- Unaprijed se znaju nedopušteni postupci
- Sprečava se samo stvarno negativno djelovanje
- Manje skupo
- Jednaka primjena u svim djelatnostima
- Najmanje zahvaćanje u slobodno tržište

nedostaci

- Mogu li se ispraviti negativnosti koje su već nastale
- Osiguranje informacija može biti otežano
- Opća pravila nisu pogodna za sve djelatnosti
- Nesigurnost za poduzetnike o ishodu

Pravila o zaštiti tržišnog
natjecanja: opća i posebna

Svrha tržišnog natjecanja u transportu

- Promet kao usluga od općeg gospodarskog interesa
- Društvena važnost transporta
- Sigurnosti i zaštita potrošača
- Poticanje inovacija, istraživanja i razvoja
- Državne potpore
- Autonomna vozila
- Globalizacija i digitalna ekonomija; ekonomija dijeljenja
- Zaštita okoliša, održivi razvoj
- Europske mreže

Zajednička prometna politika i tržišno natjecanje

- Načelna nesklonost DČ univerzalnoj primjeni tržišnog natjecanja na transport i isticanje specifičnosti prometa vs. nastojanje EK da se pravila primjenjuju jednako na sve djelatnosti (univerzalnost)
- Prometne usluge su tradicionalno nacionalno zatvorene, monopolističke (oligopolističke), prirodni infrastrukturni monopoli
- C-167/73 – French seaman
- C-13/83 – Parlament protiv Vijeća (Common transport policy)
- C-209-213/84 Ministère public protiv Asjes (Nouvelles frontières)
- Bijele knjige 1992, 2001, 2011
- Bijela knjiga unutarnjeg tržišta 1985 predviđa liberalizaciju transportnih usluga

Izvori EU - povijest

- Uredba 141/62 - isključuje primjenu Uredbe 17 (za tržišno natjecanje) na promet
 - Kompromis DČ i EK
- Uredba 1017/68 (željeznica, cesta i unutarnja plovidba)
- Uredba 4056/86 (pomorski promet)
- Uredba 3975/87 (zračni promet)

Izvori EU - danas

- Prevladavaju *opći* izvori:

Primarno zakonodavstvo

- Čl. 101. UFEU- zabranjeni sporazumi
- Čl. 102. Zlouporaba vladajućeg položaja

Uredba 1/2003 – putem posebnih uredba za pojedine sektore prometa (411/2004, 1419/2006) i Uredba 773/2004 – postupovna pitanja

- Uredba 1419/2006 – primjena Uredbe 1/2003 na kabotažu i međunarodnu slobodnu plovību; primjena čl. 101. i 102 na pomorski prijevoz

Uredba o koncentracijama 139/2004

Direktiva 2019/1 (ECN +)

Sektorski izvori pravila o zaštiti tržišnog natjecanja

- Uredba 487/2009 (sporazumi u zračnom prometu)
- Uredba 246/2009 i Uredba 906/2009 (sporazumi u pomorskom prometu, shipping consortia)
- Uredba 169/2009 (željeznica, cesta i unutarnji vodni putovi)
- Direktiva 2012/34 i 2016/2370 (jedinostveni europski željeznički prostor)
- Smjernice za državne potpore za zračni promet
- Obavijesti o državnim potporama za pomorski prijevoz
- Uredba 2016/2338 i obavijesti za državne potpore za željeznički promet

Pravila o zaštiti tržišnog natjecanja: EU i RH

Odnos europskog i hrvatskog prava

- Isključiva nadležnost EU za tržišno natjecanje (čl. 3/1(b) UFEU-a)
 - ! No, samo za pitanja važna za funkcioniranje unutarnjeg tržišta!
 - Odluka Komisije AT.40199 Luka Split (2014)
- Sve države članice imaju nacionalna pravila tržišnog natjecanja
 - Moraju li imati?
- Kada se primjenjuje europsko, a kada nacionalno pravo?
 - Čl. 2 ZZTN-a; učinak djelovanja, pragovi (koncentracije)
- Tko primjenjuje europsko pravo?
 - Kada isključiva nadležnost EU, kada i DČ
- Kako se tumači i primjenjuje europsko pravo u DČ?
 - Opća načela europskog prava

Odnos europskog i hrvatskog prava

- Uredba 1/2003 (Čl. 3. paralelna primjena propisa)
- Kada DČ odlučuju o postupanjima koja mogu imati utjecaj na trgovinu između DČ uz nacionalne propise primjenjuju i čl. 101. i 102. UFEU-a.
- Primjena nacionalnog prava tržišnog natjecanja ne smije dovesti do zabrane sporazuma koji bi bio dozvoljen člankom 101. UFEU- a (ne smije biti strože)
- Međutim, kada je riječ o zlouporabi vladajućeg položaja iz čl. 102. UFEU-a, države članice mogu svojim nacionalnim pravima predvidjeti stroža pravila zabrane i sankcioniranja takvog djelovanja nego što su pravila europskoga prava, bez obzira na to utječe li to na trgovinu među državama članicama.

Odnos hrvatskog i europskog prava - ZZTN

- Čl. 2.a ZZTN-a:
 - Ovim se Zakonom uređuje i primjena čl. 101. i 102. UFEU-a na sve oblike narušavanja tržišnog natjecanja od strane poduzetnika koji imaju učinak na trgovinu između RH i država članica EU sukladno s Uredbom Vijeća 1/2003 i Uredbom Vijeća 139/2004 o kontroli koncentracija između poduzetnika
- Čl. 74. ZZTN-a:
 - (1) U primjeni ovoga Zakona, a osobito u slučajevima postojanja pravnih praznina ili dvojbi pri tumačenju propisa, u skladu s člankom 1. Ugovora o pristupanju, primjenjuju se na odgovarajući način kriteriji koji proizlaze iz primjene pravila o tržišnom natjecanju u EU.
 - (2) Danom pristupanja RH EU-u Agencija postaje ovlašteno tijelo za primjenu čl. 101. i 102. UFEU.

Odnos hrvatskog i europskog prava - koncentracije

- Koncentracije su regulirane EU: Uredba 139/2004
- RH: ZZTN
- Kod koncentracija ne postoji niti paralelna nadležnost nacionalnih i EU tijela za zaštitu tržišnog natjecanja () niti paralelna primjena EU i nacionalnih pravila.
- Komisija je isključivo nadležna za primjenu Uredbe 139/2004 o koncentracijama, dok nacionalna tijela na koncentracije primjenjuju isključivo nacionalna pravila.
- Nadležnost se uspostavlja po kriteriju visine pragova prihoda sudionika koncentracije (korekcija kroz sustav upućivanja – nizozemska i njemačka klauzula)
- Kada je koncentracija u nadležnosti Komisije, primjenjuje se one-stop-shop princip

(Ekstra)teritorijalna primjena pravila tržišnog natjecanja

- Čl. 2. ZZTN-a: Ovaj se Zakon primjenjuje na sve oblike sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišnog natjecanja (u daljnjem tekstu: narušavanje tržišnog natjecanja) od strane poduzetnika, na teritoriju Republike Hrvatske ili izvan teritorija Republike Hrvatske, ako imaju učinak na Republiku Hrvatsku.
- Čl. 101. i 102. i 107. UFEU: „....utjecati na trgovinu među DČ sprečavanje, ograničivanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na unutarnjem tržištu”
- Uredba o koncentracijama: „.....koja bi bitno ograničavala učinkovito natjecanje na zajedničkom tržištu....., ocjenjuje se nesukladnom sa zajedničkim tržištem”

Ekstrateritorijalna primjena- SUD EU

- INTEL C-413/14 P, (sporazum između američkog i kineskog poduzetnika)
- činjenica da poduzetnik koji sudjeluje u sporazumu ima sjedište u trećoj državi nije prepreka primjeni čl. 101. UFEU-a, ako taj sporazum proizvodi svoje učinke na području unutarnjeg tržišta

Tijela koja provode pravila o zaštiti tržišnog
natjecanja

Javnopravna provedba

EU

- EU Komisija
- Opći sud EU-a (tužba za poništenje odluke Komisije)
- Sud EU-a (žalba na presudu Općeg suda)

RH

- AZTN
- Visoki Upravni sud RH

Privatnopravna provedba

- Trgovački sudovi (naknada štete)
- Ustavni sud

Ovlasti

- AZTN/ Komisija
- Istraživanja tržišta
- Inspekcijski nadzor: najavljene/ nenajavljene inspekcije
- Prikupljanje dokaza: pravo traženja podataka/ uzimanje izjava
- Pokretanje postupaka ex offo
- Izricanje upravo-kaznenih mjera

Direktiva ECN+

- Direktiva o jačanju nacionalnih tijela za zaštitu tržišnog natjecanja iz 2019
- nacionalna tijela nadležna za tržišno natjecanje moraju imati jednaka jamstva neovisnosti, resurse te provedbene ovlasti i ovlasti za izricanje novčanih kazni koji su potrebni kako bi se osiguralo da se ne postigne različit ishod
- Ciljevi: osigurati neovisnost, instrumente za provođenje istrage i donošenje odluka; osigurati izricanje odvratajući kazni; učinkoviti pokajnički programi, dovoljno sredstva za rad, uzajamna pomoć i suradnja nacionalnih tijela...

Adresati prava tržišnog
natjecanja

- Čl. 101. UFEU primjenjuje se na sporazume... između “**poduzetnika**”
- Čl. 102. UFEU primjenjuje se na zlouporabu vladajućeg položaja jednog ili više “**poduzetnika**”
- Uredba 139/2004 primjenjuje se na koncentracije između”**poduzetnika**”
- ZZTN se primjenjuje sve oblike sprječavanja, ograničavanja ili narušavanja tržišnog natjecanja od strane poduzetnika, na teritoriju Republike Hrvatske ili izvan teritorija Republike Hrvatske, ako imaju učinak na Republiku Hrvatsku

Pojam poduzetnika

trgovačka društva, trgovci pojedinci, obrtnici i druge pravne i fizičke osobe koje obavljajući gospodarsku djelatnost sudjeluju u proizvodnji i/ili prometu robe, odnosno pružanju usluga, državna tijela i jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, kada izravno ili neizravno djeluju na tržištu, kao i sve druge pravne ili fizičke osobe (udruge, sportske organizacije, ustanove, vlasnici autorskih i sličnih prava i ostali) koje djeluju na tržištu

- Prilikom određivanja poduzetnika **NIJE** od važnosti:
 - Pravni oblik,
 - način financiranja i
 - namjera ili činjenica ostvarivanja dobiti,
 - sjedište ili prebivalište u Republici Hrvatskoj ili inozemstvu, kao ni
 - činjenica obavlja li se djelatnost na tržištu
 - izravno ili neizravno,
 - trajno, povremeno ili jednokratno

Pravna osobnost

- Poduzetnici ne moraju imati pravnu osobnost prema pravu koje se na njega primjenjuje
- Bitno je da se radi o entitetu koji obavlja gospodarsku djelatnost

Uključuje pravne osobe, fizičke osobe, svaki oblik udruživanje fizičkih i pravnih osobe koje nemaju pravnu osobnost u okviru kojega njegovi članovi obavljaju gospodarsku djelatnost

Posebna pravila

- Javni poduzetnici
- Čl. 106 (2)
- Gospodarsko jedinstvo

Mjerodavno tržište

Mjerodavno tržište

- Tržišna snaga poduzetnika
- Tržišna snaga na mjerodavnom tržištu
- Mjerodavno tržište kod kartela
- Stvarni i potencijalni konkurenti
- Prepreke ulasku
- Jedan poduzetnik može djelovati na više mjerodavnih tržišta
- Obavijest Komisije 1997
- Uredba o mjerodavnom tržištu 2011.

Način određivanja mjerodavnog tržišta

- Mjerodavno tržište proizvoda ili usluga
- Mjerodavno zemljopisno tržište
- Vremenska dimenzija mjerodavnog tržišta
- SSNIP (small but significant non-transitory Increase in price)(EU-RH)- “malo ali važno i trajno povećanje cijena”
- ZAMIŠLJENA PROVJERA: Što bi se desilo kada bi cijena proizvoda koji se razmatra bila trajno uvećana za 5 do 10%? Bi li se kupci stranaka prebacili na lako dostupne zamjenske proizvode kao odgovor na hipotetički malo ali trajno povećanje cijene proizvoda ?

Ako bi zamjena bila dovoljna da povećanje cijene učini neisplativim zbog posljedičnog gubitka prodaje, dodatne zamjene uključile bi se u mjerodavno tržište. Analiza se ponavlja sve dok skup proizvoda ne postane takav da bi trajno povećanje cijena postalo isplativo.

- Analiza:
 - Zamjenljivost potražnje
 - Zamjenljivost ponude
 - Struktura ponude i potražnje
 - Postojanje potencijalnih tržišnih takmaca (zapreke pristupa tržištu)

Primjeri mjerodavnog tržišta u transportnom sektoru

- European night services (1994)
 - Noćni željeznički prijevoz kroz Eurotunnel (čl. 101/3)
- Greek ferries (1999)
 - fiksne cijene za trajekte između Italije i Grčke
- British Midland / Aer Lingus (1992)
 - Linija London – Dublin
- Atlantic Container Line (2002)
 - Kontejnerski linijski prijevoz
- BA/ AA/ Iberia (2010)
 - Slotovi na Heathrowu i Gatwicku i linije prema NYC, Bostonu, Dallasu i Miami
- SAS/ Maersk Air
 - Podjela tržišta (kvazi-monopol na liniji Stockholm Copenhagen)
- Air cargo (2010)
 - Nakon što je OS ukinuo, EK ponovila (2017)
 - Jedna od najvećih kazni za kartel